

Dariusz Adamczyk*

Kielce

MIŁOŚĆ OJCZYZNY W PERSPEKTYWIE CHRZEŚCIJAŃSKIEGO POWOŁANIA DO ŚWIĘTOŚCI

Człowiek potrzebuje wsparcia ze strony innych ludzi i środowisk. Pragnie również wnieść swój pozytywny wkład w życie innych. Wspólnota rodzinna nie może zaspokoić wszystkich naszych potrzeb czy aspiracji. Potrzebna jest również więź z narodem i ojczyzną. Chaos w życiu moralnym człowieka dotyczy również miłości ojczyzny i ściśle z nią związanego patriotyzmu. Współczesnym młodym ludziom z trudem przychodzi zrozumienie istoty patriotycznej postawy¹.

Obecnie zauważa się kryzys wychowania patriotycznego. W obecnych systemach pedagogicznych coraz rzadziej uwzględnia się elementy patriotyczne. Tymczasem wychowanie patriotyczne jest aktualne we wszystkich czasach i kulturach. Dotyczy bowiem natury człowieka, jego podstawowych potrzeb i więzi.

---

* **Dariusz Adamczyk**, prof. UJK dr hab. – ur. w 1970 roku w Skarżysku-Kamiennej. Uzyskał tytuł doktora teologii z zakresu teologii pastoralnej w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, a habilitację z nauk teologicznych w zakresie katechetyki w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Obecnie jest profesorem nadzwyczajnym Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego w Kielcach, wykładowcą etyki na Wydziale Pedagogicznym i Artystycznym. Jest autorem kilkudziesięciu artykułów naukowych dotyczących Biblii w katechezie, teologii biblijnej, jedności Starego i Nowego Testamentu, pedagogiki religijnej. Publikacje książkowe: *Starotestamentalne cytaty w Ewangelii według świętego Mateusza i ich zastosowanie w aktualnych polskich podręcznikach do katechizacji. Studium biblijno-katechetyczne* (Kielce 2006); współautor: *Od filozofii do teologii. Rozważania o wartościach* (Kielce 2007).

¹ Por. J. Podlaszczak, *Wymiar teologiczny wychowania patriotycznego. Wybrane kwestie*, w: *Wychowanie do patriotyzmu*, red. W. Janiga, Przemysł–Rzeszów 2006, s. 57.

Wychowanie patriotyczne wynika z faktu, że człowiek jest istotą społeczną. Jego rozwój zależy od włączenia się w określone wspólnoty i struktury społeczne, z których najważniejsze to rodzina i naród. Człowiek potrzebuje rodziny, a w dalszej kolejności potrzebuje także narodu. Rodzina i naród to dwie podstawowe społeczności naturalne. Człowiek nie mógłby bez nich ani zaistnieć, ani funkcjonować w życiu społecznym jako osobowy podmiot². Dyskusje na temat patriotyzmu, jego istoty oraz formy aktualnej w czasach współczesnych są wciąż aktualne i potrzebne. Warto ciągle na nowo uświadamiać sobie, czym jest patriotyzm. Potrzeba zatem refleksji i wychowania również w sferze patriotyzmu.

NARÓD, OJCZYZNA, PATRIOTYZM – WYJAŚNIENIE POJĘĆ

Pojęcie patriotyzmu jest związane z takimi określeniami, jak naród i ojczyzna³. Naród jest historycznie ukształtowaną wspólnotą ludzi, którzy są ze sobą związani poprzez wspólne terytorium i kulturę, posiadają wspólną przeszłość i rozpoznali swoje dziejowe powołanie, którym jest zobowiązanie wobec Boga i całej ludzkości. Zasadniczą cechą narodu jest jedność duchowa, świadomościowa i emocjonalna. Wspólnota narodowa jest zgodna z prawem naturalnym. Naród, podobnie jak rodzina, stanowi naturalną i podstawową formę życia społecznego. Najbliższymi korelatami narodu są: rodzina, ród, państwo, ojczyzna, rodzina narodów⁴.

Naród jest naturalną społecznością ludzi, którzy tworzą wielki zbiorowy organizm. Żyje on w macierzystej czasoprzestrzeni świata. „Jest to społeczność rodzicielska w płaszczyźnie biologicznej, egzystencjalnej, kulturowej, socjalnej i współświadomości tożsamościowej”⁵. Nie jest to wytwór ideologii, prawa, myśli, czy nawet kultury. Naród jest wielkością ontologiczną i realną. Jest realnością organiczną, trwałą. Naród to względnie zwarta społeczność terytorialna o wspólnej tradycji, historii, kulturze, obyczajach, a najczęściej też wspólnym języku i religii. Owa wspólnota wyraża się w świadomej i skonkretyzowanej podmiotowości narodowej. Poprzez świadomość jedności oraz wspólnych ideałów naród urzeczywistnia

---

² Por. M. Dziewiecki, *Wychowanie postaw patriotycznych w obecnym kontekście społecznym*, w: *Wychowanie do...*, s. 409; K. Chałas, S. Kowalczyk, *Wychowanie ku wartościom narodowo-patriotycznym. Elementy teorii i praktyki*, Lublin–Kielce 2006, s. 22 n.

³ Por. A. Garbarz, *Patriotyzm jako zadanie formacji narodu w ujęciu arcybiskupa Ignacego Tokarczuka*, w: *Wychowanie do...*, s. 227.

⁴ Por. A. Dunajski, „Najstarszy po Kościele obywatel” czyli naród w historiozoficznej myśli Norwida, w: *Polska teologia narodu*, red. C. Bartnik, Lublin 1986, s. 159; C. Bartnik, *Teologia narodu*, Częstochowa 1999, s. 68 n.; H. Skorowski, *Tożsamość narodowa w zjednoczonej Europie*, w: *Prawo naturalne. W poszukiwaniu fundamentu jedności europejskiej*, red. J. Nagórny, J. Gocko, Lublin 2002, s. 107–111; S. Kowalczyk, *Naród, państwo, Europa. Z problematyki filozofii narodu*, Radom 2003, s. 26; A. Zwoliński, *Wprowadzenie do rozważań o narodzie*, Kraków 2005, s. 18 n.; J. Podlaszczak, *Wymiar teologiczny...*, s. 52; A. Garbarz, *Patriotyzm jako zadanie...*, s. 228; K. Chałas, S. Kowalczyk, *Wychowanie ku wartościom...*, s. 21 n.

⁵ C. Bartnik, *Teologia...*, s. 12.

ojczyznę. Trwanie narodu jest związane z ziemią ojczystą i przyjęciem korzystnych dla siebie struktur państwowych. W ten sposób tworzy się byt polityczny, który ułatwia narodowi trwanie i historyczny rozwój⁶.

Naród to wielka grupa ludzi związanych świadomością wspólnej ojczyzny. Są to ludzie przywiązani do wartości narodowo-kulturowych, które wyrażają się we wspólnym dziedzictwie materialnym i duchowym oraz religijnym⁷. Wiąż narodowa jest więzią duchową, ukształtowaną przez wspólnotę losu. Tworzą ją takie elementy jak: wspólnota dziejów i tradycji, obyczaje, sposób myślenia i odczuwania, wola zachowania jedności, dążenie do samostanowienia i niezależności od obcej hegemonii, które w przypadku niewoli politycznej przeradza się w walkę o wolność. Wiąż narodowa jest umocniona przywiązaniem do kraju ojczystego. Ma to związek z serdecznym uczuciem, jakim ludzie darzą swoją ojczyznę⁸.

Słowo „patriotyzm” wywodzi się z języka greckiego. Źródłosłów tego terminu wiąże się z greckim określeniem *patriotes*, które oznacza tyle co rodak. Ten grecki termin dotyczy społeczności zamieszkującej dane terytorium. *Patrios* to ten, kto pochodzi od tego samego ojca. Pojęcie patriotyzmu wiąże się także z łacińskim określeniem *patria*, co oznacza raczej ojcowiznę lub dziedzictwo. To słowo pochodzi od *pater* – ojciec. Termin „ojczyzna” pochodzi od słowa „ojciec”. Ma związek z określeniem „ojcowizna”. Wskazuje na źródło ludzkiego życia, na pochodzenie, a w sposób pośredni na rodzinę. Wspólnota ludzi, którzy tworzą ojczyznę jest wspólnotą narodową. Określenie *patria* jest nacechowane uczuciowością. Wyraża przywiązanie do narodu, państwa. Ojczyzna, ojcowizna łączy się zatem etymologicznie oraz historycznie z instytucją rodziny, ojcowizny przekazywanej z pokolenia na pokolenie, dziedziczonej ziemi⁹.

Można wyróżnić ojczyznę małą i ojczyznę dużą. Ojczyzna mała (z niemieckiego *Heimat*, z francuskiego *patrie*) oznacza miejsce urodzin, ojcowiznę, ojczystą okolice, czy pewien region kraju, jako miejsce pochodzenia. Patriotyzm lokalny jest więzią z określonym regionem. Ojczyzna duża (z niemieckiego *Vaterland*, z francuskiego *nation*) to kraj rodzinny, siedlisko narodu wraz z całym jego dziedzictwem. Wiąż z małą ojczyzną jest bardziej emocjonalna. Zaś wiąż z ojczyzną dużą, narodową jest ideowa¹⁰.

---

⁶ Por. A. Dunajski, „Najstarszy po Kościele obywatel”..., s. 159; M. Kowalczyk, *Z teologii historii narodu Jana Pawła II*, w: *Polska teologia...*, s. 246; J. Majka, *Etyka społeczna i polityczna*, Warszawa 1993, s. 135; C. Bartnik, *Teologia...*, s. 12; S. Olejnik, *Teologia moralna życia społecznego*, Włocławek 2000, s. 351; K. Chałas, S. Kowalczyk *Wychowanie ku wartościom...*, s. 32; J. Podlaszczak, *Wymiar teologiczny...*, s. 52.

⁷ Por. J. Majka, *Etyka społeczna...*, s. 135; K. Chałas, S. Kowalczyk, *Wychowanie ku wartościom...*, s. 32. Szerzej na temat idei narodu patrz: P. Tarasiewicz, *Spór o naród*, Lublin 2003, s. 139–231.

⁸ Por. S. Olejnik, *Teologia moralna...*, s. 352.

⁹ Por. tamże, s. 351; A. Zwoliński, *Wprowadzenie...*, s. 141 n.; K. Chałas, S. Kowalczyk, *Wychowanie ku wartościom...*, s. 33 n.

¹⁰ Por. A. Zwoliński, *Wprowadzenie...*, s. 151; K. Chałas, S. Kowalczyk, *Wychowanie ku wartościom...*, s. 35.

Jan Paweł II pisze:

Wyraz ojczyzna łączy się z pojęciem i rzeczywistością ojca. Ojczyzna to poniekąd to samo co ojcowizna, czyli zasób dóbr, które otrzymaliśmy w dziedzictwie po ojcach. To znaczące, że wielokrotnie mówi się też: „ojczyzna – matka”. Wiemy z własnego doświadczenia, w jakim stopniu przekaz dziedzictwa duchowego dokonuje się za pośrednictwem matek. Ojczyzna więc to jest dziedzictwo, a równocześnie jest to wynikająca z tego dziedzictwa stan posiadania – w tym również ziemi, terytorium, ale jeszcze bardziej wartości i treści duchowych, jakie składają się na kulturę danego narodu¹¹.

Termin „ojczyzna” jest związany z instytucją rodziny i ojcowizny, jako spadku w formie własności ziemskiej. Ojczyzna oznacza zwykle miejsce urodzenia, ziemię narodu, a nawet sam naród w sensie kraju czy duchowej wspólnoty jego mieszkańców. W pojęciu ojczyzny zawarte są trzy wymiary: określona ludzka zbiorowość, ziemia i przeszłość. W czasach współczesnych chodzi o naród związany ze ściśle określonym terytorium. Elementem materialnym ojczyzny jest ziemia, zaś elementem antropologiczno-aksjologicznym są ludzie żyjący na tej ziemi¹². Ziemia ojczysta to miejsce urodzin, kraj pochodzenia przodków. Ludzka społeczność to lud żyjący na danym terytorium. Człowiek należy do społeczności narodowej przez rodzinę. Najbliższa po rodzinie jest wspólnota terytorialna zwana ojczyzną. Ludzie, którzy ją tworzą, stanowią naród¹³. Wspólnotą losów rodzinnego kraju jest jego historia. Jest to element jednoczący naród i jednocześnie przekaznik ważnych wartości narodowych. Historia wskazuje na duchową tożsamość narodu na przestrzeni dziejów¹⁴.

Świadomość przynależności do danej grupy ludzi jest związana z wspólną przeszłością i określonym dziedzictwem materialnym, kulturowym i religijnym danej wspólnoty, z jej historią, obyczajami i tradycją. Ojczyzna stanowi jedność kulturową i historyczno-moralną. Istotną więzią w ojczyźnie są nie tyle prawa i władza, co tradycja, kultura, wiara i obyczaj. Ludzie, których łączy historia, kultura, świadomość etniczna, a zwykle także wspólna religia, stanowią wspólnotę¹⁵.

Ojczyzna jest wspólnotą ludzi, którzy dostrzegają w niej wspólne dobro, jako pewien zespół wartości. Z miłością ojczyzny wiąże się poczucie szczególnej łączności z tymi, którzy ją tworzą. Ojczyznę stanowią przede wszystkim ludzie, a dopiero potem cała materializacja ich dziejów. Ojczyzna jest kolebką naturalną, duchową i religijną każdego człowieka. Człowiek czuje się związany w sposób

¹¹ Jan Paweł II, *Pamięć i tożsamość*, Kraków 2005, s. 66; por. K. Chałas, S. Kowalczyk, *Wychowanie ku wartościom...*, s. 149.

¹² Por. D. Dziadosz, *Wychowanie do patriotyzmu a orędzie Nowego Testamentu*, w: *Wychowanie do...*, s. 36; K. Chałas, S. Kowalczyk, *Wychowanie ku wartościom...*, s. 34 n.

¹³ Por. S. Olejnik, *Teologia moralna...*, s. 349 n.; S. Kowalczyk, *Naród, państwo...*, s. 31.

¹⁴ Por. A. Zwoliński, *Wprowadzenie...*, s. 155.

¹⁵ Por. S. Olejnik, *Teologia moralna...*, s. 350 n.; S. Kowalczyk, *Naród, państwo...*, s. 32; D. Dziadosz, *Wychowanie do patriotyzmu...*, s. 36.

spontaniczny z ojczystą ziemią i z ludźmi, którzy ją zamieszkują. Jest to ziemską matką. Ojczyźnie należy się zatem szacunek, przywiązanie i miłość. Takie są naturalne podstawy patriotyzmu¹⁶.

Patriotyzm to umiłowanie ojczyzny. Termin ten jest określany jako społeczno-polityczna postawa oparta na zasadach miłości i przywiązania do ojczyzny, solidarności z własnym narodem oraz na poczuciu więzi społeczno-kulturowej z innymi członkami tej samej nacji. Patriotyzm przejawia się w aktywnym działaniu, a także w poczuciu silnej więzi emocjonalnej, społecznej, kulturowej, religijnej z własnym narodem, z jego historią i tradycją oraz z jego wartościami i aspiracjami¹⁷. Patriotyzm oznacza taką postawę człowieka, w której następuje związanie jego życia z ojczyzną. Łączy się to z troską o jej dobro, rozwój i przyszłość. Początek tego związku sięga życia rodzinnego. Prawdziwa miłość ojczyzny opiera się na głębokim przywiązaniu i umiłowaniu tego, co rodzime¹⁸.

Człowiek ze swej natury, jako istota społeczna, wchodzi w skład narodu. Jest osobą, która kształtuje jego oblicze. Naród kształtuje człowieka. Stąd rodzi się poczucie szacunku i wdzięczności wobec narodu. W narodzie człowiek zbawia siebie i współuczestniczy w zbawianiu innych. Wewnętrzny ład osoby ma związek z ładem moralnym na różnych płaszczyznach życia narodowego¹⁹. Patriota jest zatem tym, który okazuje szacunek i miłość wobec swojej ojczyzny i narodu, a także jest gotowy w razie potrzeby do poniesienia dla niej ofiary i wyrzeczeń. Jest gotowy do poświęceń dla jej dobra. Patriotyzm postuluje poświęcenie osobistych dążeń dla sprawy narodu i ojczyzny, jeśli tylko wymaga tego ich dobro. Jest on przeciwieństwem zarówno kosmopolityzmu, jak i nacjonalizmu²⁰.

Nacjonalizm oznacza postawę polegającą na idealizowaniu i wywyższaniu własnego narodu. Łączy się z tym pogarda wobec innych narodów, która przechodzi zwykle w nienawiść. Nacjoniści przejawiają dążenia do podboju, dominacji, a nawet zupełnej zagłady innych narodów. Nacjonalizm jest przejawem fanatyzmu. Identyfikuje się z narodowym szowinizmem²¹.

Słowo „kosmopolityzm” pochodzi od greckiego *kosmopolites*, co oznacza tyle co „obywatel świata”. Kosmopolita nie czuje więzi ze swoją ojczyzną. Uważa, że taka wspólnota nie jest potrzebna²². Nie można jednak kochać wszystkich ludzi

¹⁶ Por. M. Kowalczyk, *Z teologii historii narodu...*, s. 248; S. Kowalczyk, *Naród, państwo...*, s. 32; A. Zwoliński, *Wprowadzenie...*, s. 145; K. Chałas, S. Kowalczyk, *Wychowanie ku wartościom...*, s. 39 n.

¹⁷ Por. M. Dziewiecki, *Wychowanie postaw...*, s. 410.

¹⁸ Por. A. Zwoliński, *Wprowadzenie...*, s. 142 n.

¹⁹ Por. J. Podlasczak, *Wymiar teologiczny...*, s. 57 n.

²⁰ Por. *Słownik wyrazów obcych*, red. E. Sobol, Warszawa 1995, s. 837; D. Dziadosz, *Wychowanie do patriotyzmu...*, s. 35; M. Dziewiecki, *Wychowanie postaw...*, s. 410.

²¹ Por. S. Olejnik, *Teologia moralna...*, s. 371; S. Kowalczyk, *Naród, państwo...*, s. 33 n.; A. Zwoliński, *Wprowadzenie...*, s. 158 n.; M. Dziewiecki, *Wychowanie postaw...*, s. 410.

²² Por. A. Zwoliński, *Wprowadzenie...*, s. 175 n.

na świecie, jeśli najpierw nie nauczy się kochać swoich bliskich i samego siebie. Trudno też być dobrym obywatelem świata, jeśli najpierw nie będzie się dobrym obywatelem własnej ojczyzny i jeśli nie następuje coraz dojrzalsza integracja z własnym narodem²³.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ CHRZEŚCIJANINA ZA OJCZYZNĘ

Ojczyzna jest wielkim zbiorowym obowiązkiem. Nie byłaby nim, gdyby nie było w niej religijnego wymiaru życia tych, którzy tam mieszkają i pracują²⁴. Powołaniem chrześcijanina jest szerzenie królestwa Bożego oraz kształtowanie i doskonalenie porządku spraw doczesnych w duchu ewangelicznym. Miłość ojczyzny jest konkretnym wymiarem zaangażowania członków Kościoła w sprawy doczesne. Nie jest to jednak tylko uczucie czy wzniosłe słowa. Chodzi o pragnienie dla niej prawdziwego dobra oraz o troskę, aby wspierać to dobro każdego dnia. Każdy człowiek winien wypełniać to zadanie ze świadomością realizacji powołania oraz z poczuciem odpowiedzialności (por. DA 4)²⁵.

Obowiązek miłości ojczyzny wynika z prawa natury. Ludzie w sposób naturalny łączą się w społeczności narodowe. Natura skłania ich do życia społecznego, czyli do miłości wzajemnej. Ten obowiązek natury jest wzmocniony przykazaniem Bożym miłości bliźniego. Człowiek winien być świadom swego powołania do miłości ojczyzny. Miłość ta jest nakazem chrześcijaństwa. Bóg dał nakaz miłości bliźniego (por. Kpł 19,18; Mt 22,39). Podstawą i źródłem patriotyzmu jest nauka Jezusa o miłości bliźniego oraz równości wszystkich ludzi w obliczu Boga. Najbliższymi bliźnimi są współmieszkańcy ojczyzny. Członkowie wspólnej ojczyzny tworzą społeczność, w której obowiązuje wzajemna miłość²⁶.

Miłość ojczyzny znajduje uzasadnienie w nauce Jezusa Chrystusa. On sam jest wzorem miłości. *Nikt nie ma większej miłości od tej, gdy ktoś życie swoje oddaje za przyjaciół swoich* (J 15,13). Daje On przykazanie wzajemnej miłości: *Przykazanie nowe daję wam, abyście się wzajemnie miłowali, tak jak Ja was umiłowalem; żebyście i wy tak się miłowali wzajemnie* (J 13,34). Ewangeliczną zasadą ludzkiego współżycia jest przykazanie miłości w stosunku do wszystkich ludzi. Jest to źródło i siła prawdziwego patriotyzmu. Przykazanie to jest bowiem gwarantem sprawiedliwości społecznej i trwałego pokoju między ludźmi²⁷.

²³ Por. M. Dziewiecki, *Wychowanie postaw...*, s. 410 n.

²⁴ Por. S. Grygiel, *Ojczyzna jest zawsze trochę dalej*, Kielce 1998, s. 81.

²⁵ Por. F. Woronowski, *Ojczyzna oczekiwana*, Łomża 1991, s. 72; S. Olejnik, *Teologia moralna...*, s. 364; J. Podlaszczyk, *Wymiar teologiczny...*, s. 55.

²⁶ Por. F. Woronowski, *Ojczyzna...*, s. 72; A. Zwoliński, *Wprowadzenie...*, s. 121 n.; K. Chałas, S. Kowalczyk, *Wychowanie ku wartościom...*, s. 40.

²⁷ Por. F. Woronowski, *Ojczyzna...*, s. 73; D. Dziadosz, *Wychowanie do patriotyzmu...*, s. 49; A. Garbarz, *Patriotyzm...*, s. 230.

Jezus swoją postawą potwierdza potrzebę patriotyzmu. Bardzo kochał swoją ziemską ojczyznę. Doceniał wartość historycznego dziedzictwa tradycji i religii swojego narodu (por. J 4,22). Ojczyzna zajmuje ważne miejsce w życiu narodu wybranego w Starym Testamencie. Izrael jest narodem wybranym przez Boga. Z tym narodem Bóg zawarł przymierze. Jednakże jego partykularyzm i ekskluzywizm został wyraźnie odrzucony w Nowym Testamencie. Jezus Chrystus jest wzorem prawdziwego patriotyzmu. Nie ogranicza On jednak swojej zbawczej miłości wyłącznie do narodu wybranego. Jego nauka o miłości powszechnej jest zaprzeczeniem wszelkiego szowinizmu czy nacjonalizmu. Nie potępił jednak, ani nie zwalczał postawy pietyzmu wobec ojczyzny. Jego życie świadczy o postawie patriotycznej. W obronie ducha narodu Jezus piętnował faryzeizm. Ostrzegał przed pseudomesjanizmem. Ubolewał nad przyszłym losem miast galilejskich (por. Mt 11,20-24). Z miłości do ojczyzny płakał nad Jerozolimą, która miała ulec zniszczeniu z powodu swej niewiary (por. Łk 13,34; 19,41-44). Jego mieszkańcy nie rozpoznali czasu nawiedzenia Zbawiciela świata²⁸.

Warto zauważyć również postawę patriotyczną świętego Pawła, który szczyli się swą przynależnością do Izraela (por. Dz 21,39). Przypomina on równocześnie, że *nasza ojczyzna jest w niebie* (Flp 3,20)²⁹. Po nawróceniu porzuca szowinizm narodowo-religijny. Zwraca się ku innym narodom. Wiara w Chrystusa spowodowała, że święty Paweł zmienił swój stosunek do narodu izraelskiego i do innych narodów. Poszedł z dobrą nowiną o wydarzeniu Chrystusa do ludów pogańskich. Stał się Apostołem narodów. Nie zerwał jednak więzi miłości ze swoją ojczyzną ani z własnym narodem. Odnosił się do rodaków z miłością³⁰.

Święty Paweł widział jednak w swoim narodzie realne wady. Ubolewał nad zaślepieniem Izraelitów, którzy nie dostrzegli w Jezusie obiecanego Mesjasza.

Ale stępały ich umysły. I tak aż do dnia dzisiejszego, gdy czytają Stare Przymierze, pozostaje nad nimi ta sama zasłona, bo odsłania się ona w Chrystusie. I aż po dzień dzisiejszy, gdy czytają Mojżesza, zasłona spoczywa na ich sercach (2 Kor 3,14-15).

On sam wywodził się z *rodu Izraela, z pokolenia Beniamina, Hebrajczyk z Hebrajczyków* (Flp 3,5; por. Dz 22,3; 26,4 n.). Wysuwał jednak poważne zarzuty przeciw swojemu narodowi (por. Rz 2,21.24), piętnując jego wady. Potępił chęć Izraelitów z przynależności do potomków Abrahama oraz pogardzanie innymi narodami. Święty Paweł głosił, że wobec Boga równi są poganie i Żydzi.

²⁸ Por. F. Woronowski, *Ojczyzna...*, s. 73; S. Olejnik, *Teologia moralna...*, s. 363; D. Dziadosz, *Wychowanie do patriotyzmu...*, s. 40 n.; K. Chałas, S. Kowalczyk, *Wychowanie ku wartościom...*, s. 40.

²⁹ Por. K. Romaniuk, *Czy Pismo Święte uczy patriotyzmu?*, „W drodze” 11–12, 195–196 (1989), s. 93; K. Chałas, S. Kowalczyk, *Wychowanie ku wartościom...*, s. 40.

³⁰ Por. S. Olejnik, *Teologia moralna...*, s. 363.

Przyznawał Izraelowi pierwszeństwo tylko w wymiarach powołania. Mimo wyraźnego piętnowania wad swoich rodaków, postawa patriotyczna świętego Pawła nie uległa osłabieniu. Jego miłość wobec ojczyzny i narodu była po nawróceniu jeszcze większa, ponieważ została naznaczona cierpieniem i walką o ducha narodu³¹.

Miłość do narodu czyniła Pawła gotowym do poniesienia heroicznej ofiary:

Prawdę mówię w Chrystusie, nie kłamię, potwierdza mi to moje sumienie w Duchu Świętym, że w sercu swoim odczuwam wielki smutek i nieprzerwany ból. Wolalbym bowiem sam być pod kłatwą, odłączonym od Chrystusa dla zbawienia braci moich, którzy według ciała są moimi rodakami (Rz 9,1-3).

Jego wiara nie pozwalała mu zwątpić w wybranie Izraela przez Boga (por. Rz 11,1-7). Odsuwał myśl, że Bóg zupełnie odrzucił naród izraelski. Ufał, że naród wybrany przez Boga wróci do prawdy. Święty Paweł jawi się zatem jako nauczyciel miłości ojczyzny³².

O miłości ojczyzny przypominają też ojcowie Soboru Watykańskiego II. W *Dekrecie o działalności misyjnej Kościoła* wskazują, że zadaniem chrześcijanina jest pielęgnowanie czynnej, prawdziwej miłości ojczyzny. Chrześcijanin winien żyć dla Boga i dla Chrystusa w uczciwej atmosferze swego narodu. Winien pielęgnować postawę patriotyczną jako dobry obywatel swojej ojczyzny. Chrześcijanin żyje dla Boga. Kieruje się jednocześnie ku drugiemu człowiekowi. Odnosi się to w sposób szczególny wobec tych, którzy razem z nim tworzą wspólnotę narodową. Przynależność do narodu zobowiązuje moralnie do podejmowania zadań na rzecz dobra wspólnej ojczyzny. W tym samym dokumencie znajduje się wezwanie do unikania wszelkiej pogardy dla ludzi innej rasy czy narodu (por. DM 15)³³.

Ojcowie soborowi skazują na rzetelne wypełnianie obywatelskich powinności. Kochając swój naród, chrześcijanin winien poczuwać się do obowiązku popierania prawdziwego dobra wspólnego. Poprzez swoją opinię należy wywierać nacisk, aby władza świecka była sprawiedliwie wykonywana, a prawa odpowiadały wymogom prawa moralnego i wspólnego dobra. Poprzez godne sprawowanie funkcji publicznych należy przyczyniać się do wspólnego dobra i torować drogę Ewangelii (por. DA 14)³⁴.

Chrześcijańska miłość ojczyzny nie może sprowadzać się tylko do troski o jej rozwój gospodarczy, społeczny i kulturowy. Trzeba troszczyć się również o jej rozwój duchowy i religijny. Ponad wszystkimi wartościami jest Bóg. Ma On prawo, jako jedyny, aby ustanawiać najwyższe normy moralne, niezależnie od

³¹ Por. tamże, s. 363 n.

³² Por. tamże, s. 364; K. Romaniuk, *Czy Pismo Święte...*, s. 93; S. Olejnik, *Teologia moralna...*, s. 364.

³³ Por. S. Olejnik, *Teologia moralna...*, s. 362; K. Chałas, S. Kowalczyk, *Wychowanie ku wartościom...*, s. 40; J. Podlaszczak, *Wymiar teologiczny...*, s. 56 n.

³⁴ Por. F. Woronowski, *Ojczyzna...*, s. 73; J. Podlaszczak, *Wymiar teologiczny...*, s. 55.

poszczególnych narodów. Wiara w Boga jako twórcę norm moralnych stanowi pomoc w praktykowaniu prawdziwego patriotyzmu. Ułatwia bowiem zachowanie szerszej perspektywy w stosunku do innych narodów, przy zachowaniu autentycznej miłości własnej ojczyzny. Tak rozumiany patriotyzm staje się elementem ładu i spokoju w życiu społecznym³⁵.

Istotnym zadaniem odpowiedzialności za naród jest umacnianie tradycji religijnych. Nie chodzi tylko o samo ich przechowywanie. Potrzeba tu postawy aktywnej, aby utrwałać i ubogacać tradycje religijne, które winny być nadal źródłem siły dla współczesnych chrześcijan. Ważnymi zadaniami są także: podtrzymywanie kultury narodowej, rozwiązywanie problemów społecznych, troska o zdrowie rodziny, tworzenie jedności narodowej³⁶.

Obywatele mają obowiązek przyczyniać się wraz z władzami cywilnymi do dobra społeczeństwa w duchu prawdy, sprawiedliwości, solidarności i wolności. Miłość ojczyzny i służba dla niej wynikają z obowiązku wdzięczności i porządku miłości. Podporządkowanie prawowitej władzy i służba na rzecz dobra wspólnego wymagają od obywateli wypełniania ich zadań w życiu wspólnoty politycznej (KKK 2239)³⁷.

W Liście do Rzymian znajdują się słowa:

Każdy niech będzie poddany władzom, sprawującym rządy nad innymi. Nie ma bowiem władzy, która by nie pochodziła od Boga, a te, które są, zostały ustanowione przez Boga. Kto więc przeciwstawia się władzy – przeciwstawia się porządkowi Bożemu. Ci zaś, którzy się przeciwstawili, ściągną na siebie wyrok potępienia. Albowiem rządzący nie są postrachem dla uczynku dobrego, ale dla złego. A chcesz nie bać się władzy? Czyni dobrze, a otrzymasz od niej pochwałę. Jest ona bowiem dla ciebie narzędziem Boga, prowadzącym ku dobremu. Jeżeli jednak czynisz źle, lękaj się, bo nie na próżno nosi miecz. Jest bowiem narzędziem Boga do wymierzania sprawiedliwej kary temu, który czyni źle. Należy więc jej się poddać nie tylko ze względu na karę, ale ze względu na sumienie. Z tego samego też powodu płacicie podatki. Bo ci, którzy się tym zajmują, z woli Boga pełnią swój urząd (13,1-6).

Święty Piotr zaś pisze:

Bądźcie poddani każdej ludzkiej zwierzchności ze względu na Pana: czy to królowi jako mającemu władzę, czy to namiestnikom jako przez niego posłanym celem karania złoczyńców, udzielania zaś pochwały tym, którzy dobrze czynią (1 P 2,13-14)³⁸.

W obydwu powyższych tekstach chodzi o władzę legalną. Jest to zatem taka władza, która posługuje się etycznie dozwolonymi i sprawiedliwymi metodami

³⁵ Por. A. Zwoliński, *Wprowadzenie...*, s. 157.

³⁶ Por. J. Podlaszczak, *Wymiar teologiczny...*, s. 60 n.

³⁷ Por. A. Zwoliński, *Wprowadzenie...*, s. 147.

³⁸ Por. K. Romaniuk, *Czy Pismo Święte...*, s. 94.

w sprawowaniu rządów i kierowaniu dobrem publicznym. Użyty przez Pawła grecki termin *eksusia* (Rz 13,1) występuje 27 razy w jego listach i zawsze określa legalne i prawowierne rządy. Nigdy zaś nie występuje w znaczeniu narzuconej siłą przemocy. Tylko władza legalna i sprawiedliwie sprawująca swój urząd zasługuje na szacunek i posłuszeństwo ze strony obywateli. Podporządkowanie się takiej władzy jest w normalnych warunkach przejawem postawy patriotycznej. Wszelkie przejawy niesprawiedliwości, nieuczciwości czy przemocy ze strony rządzących powodują utratę zaufania społeczeństwa. Poszczególnych zaś jego członków zwalniają z obowiązku lojalności. W takiej bowiem sytuacji rządzący nadużywają swoich pozycji i nie zasługują na miano prawowitej władzy³⁹.

Troska o ojczyznę znajduje także swój wyraz w płaceniu podatków i korzystaniu z prawa wyborczego. „Uległość wobec władzy i współodpowiedzialność za dobro wspólne wymagają z moralnego punktu widzenia płacenia podatków, korzystania z prawa wyborczego, obrony kraju” (KKK 2240). Święty Paweł pisze: *Oddajcie każdemu to, co się mu należy: komu podatek – podatek, komu cło – cło, komu uległość – uległość, komu cześć – cześć* (Rz 13,7; por. KDK 30)⁴⁰.

Miłość ojczyzny winna przejawiać się jako solidarność duchowa z rodakami, mieszkańcami wspólnej ojczyzny. Solidarność między ludźmi jest niezbędna w kształtowaniu współczesnej społeczności. Polega ona na „niesieniu brzemion drugiego” (por. Ga 6,2). Solidarność jest elementem miłości. Chodzi o to, aby razem ubogacać się i upiększać ojczyznę. Nie dopuszczać do jej niszczenia. Czyniąc bowiem rozmyślnie szkodę sąsiadom czy niszcząc mienie społeczne przez brak troski o nie osłabia się ojczyznę. Solidarność zakłada pomoc w dźwiganiu brzemion w taki sposób, jak jest to możliwe. Nie wolno nikogo zostawiać w jego niedoli. Jest to zadanie społeczno-charytatywne, z którym trzeba docierać do ludzi potrzebujących braterskiego wsparcia⁴¹.

Miłość ojczyzny obliguje również do ofiarności. Porządek życia społecznego polega na tym, że społeczeństwo służy jednostce, zaś jednostka winna służyć społeczności, innym ludziom. Ofiarność zatem wiąże się ściśle z solidarnością. Ta ostatnia zaś nie może ograniczać się tylko do słów. Stąd w miłości ojczyzny musi mieścić się ofiarność. Należy jej nadawać charakter działania na rzecz jedności i dobra wspólnego. Winno się to przejawiać w postawie tolerancji, łagodzenia sprzeczności, współpracy z innymi oraz gotowości do przebaczenia. Szczególnie trzeba udzielać pomocy ludziom znajdującym się w potrzebie. Poprzez taką pomoc wzmacnia się naród. Ludzie nie mają wówczas powodu do lęku⁴².

Ofiarność jest zawsze aktualna. Różne są jej formy. Stąd każdy może ją konkretyzować. Ofiarność może być realizowana przez solidne wykonywanie swojej

³⁹ Por. tamże, s. 94 n.; D. Dziadosz, *Wychowanie do patriotyzmu...*, s. 48.

⁴⁰ Por. J. Podlaszczyk, *Wymiar teologiczny...*, s. 61.

⁴¹ Por. F. Woronowski, *Ojczyzna...*, s. 74.

⁴² Por. tamże, s. 74 n.

pracy, służbę w wychowaniu innych, poprzez własny porządek, przez troskę o mienie społeczne, o środowisko naturalne, o porządek publiczny, czy też przez pomaganie innym. Ofiarności w miłości ojczyzny winna się przejawiać również poprzez modlitwę za nią oraz przez ofiarowanie w jej intencji własnych uciążliwości i utrapień. Ofiarną miłość wobec ojczyzny można konkretyzować według własnych możliwości. Należy to traktować jako powołanie i praktykować w życiu codziennym jako istotny czynnik rozwoju narodu i ojczyzny⁴³.

Miłość ojczyzny jest ucieleśnieniem powszechnej miłości chrześcijańskiej. Jest to ważny wymiar urzeczywistniania chrześcijańskiego powołania do miłości i świętości. Miłość ojczyzny winna być wierna i wielkoduszna. Jest to cnota i wielka siła, która wyzwala w człowieku wolę ofiary na rzecz ojczyzny. Patriotyzm polega na aktywnej miłości własnego kraju ojczystego. Potwierdzeniem tej miłości jest współtworzenie jego dobra wspólnego. Wielorakie są formy i sektory tego dobra. Stąd miłość ojczyzny realizuje się w różnorodny sposób (por. KDK 75)⁴⁴.

Obowiązek miłości ojczyzny w ujęciu normatywnym oznacza zakaz wyrządzenia szkody własnemu narodowi. Patriotyzm obliguje człowieka, aby przyczyniał się do pomnażania dobra gospodarczego i kulturalnego własnego narodu. Trzeba ożywiać sprawy doczesne Ewangelią Chrystusa oraz tak nimi kierować, aby dokonywały się zgodnie z wolą Boga. Rzeczywistość ojczyzny jest wielkim zadaniem, które polega na uświęcaniu się przez przepajanie jej wartościami ewangelicznymi i szerzenie w niej królestwa Bożego⁴⁵.

Patriotyzm nie pozwala także na pogwałcenie zasad sprawiedliwości uniwersalnej, która dotyczy każdego człowieka. Ojczyzna jest bowiem częścią większej całości ludzkiej rodziny. Niemożliwa jest całkowita izolacja od świata. Sprawiedliwość względem narodu nie znosi obowiązków wobec innych. Patriotyzm nie jest zaprzeczeniem miłości uniwersalnej, lecz ją wzmacnia. Chrześcijanin ma obowiązek kochać wszystkich ludzi. Trzeba do tego najpierw objąć miłością tych, którzy są nam bliscy, którzy dzielą z nami wspólne terytorium, często również ten sam język, wartości dziedzictwa duchowego i kulturowego. Dzięki miłości własnej ojczyzny człowiek dochodzi do miłości całej rodziny ludzkiej. Bez miłości narodu i ojczyzny trudno o miłość wszystkich ludzi⁴⁶.

Istnieje różnica między autentyczną miłością ojczyzny a ciasnym nacjonalizmem czy szowinizmem. Miłość ojczyzny jako realizacja przykazania miłości wyklucza element nienawiści. Miłość własnego narodu nie może być realizowana kosztem

⁴³ Por. tamże, s. 75 n.

⁴⁴ Por. tamże, s. 73; C. Bartnik, *Teologia...*, s. 268; S. Olejnik, *Teologia moralna...*, s. 362 n.; J. Nagórny, *Ojczyzna*, Lublin 2000, s. 5; J. Podlaszczak, *Wymiar teologiczny...*, s. 55; K. Chałas, S. Kowalczyk, *Wychowanie ku wartościom...*, s. 41.

⁴⁵ Por. A. Zwoliński, *Wprowadzenie...*, s. 122; J. Podlaszczak, *Wymiar teologiczny...*, s. 56.

⁴⁶ Por. I.M. Bocheński, *O patriotyzmie*, Warszawa 1989, s. 11 n.; A. Zwoliński, *Wprowadzenie...*, s. 142; K. Chałas, S. Kowalczyk, *Wychowanie ku wartościom...*, s. 40.

innych. Stąd prawdziwy patriotyzm jest daleki od nacjonalizmu czy szowinizmu. Nakazuje kochać swój naród przy jednoczesnym poszanowaniu innych narodów. Prawdziwy patriota szanuje suwerenność praw innych narodów. Prawdziwa miłość ojczyzny nie przeciwstawia się solidarnemu współżyciu z narodami. Miłość chrześcijańska jest zorientowana na pokój ze wszystkimi ludźmi, na dobro oraz na współpracę w celu powiększenia dobra wspólnego. Poszanowanie własnego narodu zobowiązuje do szacunku wobec godności własnej oraz drugiego człowieka⁴⁷.

Poszczególne narody stopniowo ubogacają ludzkie dzieje szczególnymi wartościami kulturowymi, moralnymi, społeczno-religijnymi. Najcenniejszą wartością jest Chrystusowa Ewangelia. Wszystkie narody mają do spełnienia jakąś dziejową misję. Przez wejście w wydarzenie Jezusa Chrystusa narody otrzymują szczególne powołanie. Naród chrześcijański jest odpowiedzialny za dalszy przekaz Ewangelii, zwłaszcza wśród narodów, do których Ewangelia jeszcze nie dotarła. Jest to swoisty apostołat narodów. Wynika to z ewangelicznego obowiązku dzielenia się dobrem⁴⁸.

OJCZYZNA W NIEBIE

Ojczyzna człowieka rodzi się w jego relacji do bliźniego. Ma to swój początek oraz ostateczne spełnienie w relacji ludzkiego „ja” do Boskiego „Ty”. Stąd wszystkie ojczyzny ziemskie graniczą z ojczyzną niebieską, która jest w nas (por. Łk 17,21). To dlatego za ojczyznę oddaje się życie⁴⁹. Jej wartość ma charakter transcendentny. Trzeba zrozumieć to pojęcie w znaczeniu Ewangelii Jezusa Chrystusa. Jan Paweł II pisze:

Ojczyzna w swoim pierwotnym sensie oznacza to, co odziedziczyliśmy po ziemskich ojcach i matkach. Ojcowizna, którą zawdzięczamy Chrystusowi, skierowuje to, co należy do dziedzictwa ludzkich ojczyzn i ludzkich kultur, w stronę wiecznej ojczyzny [...]. Odejście Chrystusa do Ojca oznacza zapoczątkowanie nowej ojczyzny w dziejach wszystkich ojczyzn i wszystkich ludzi. Mówi się czasem „ojczyzna niebieska”, „ojczyzna wieczna”⁵⁰.

Ziemska ojczyzna jawi się jako rzeczywistość tymczasowa, nietrwała i przemijająca. Oczekujemy bowiem przyjścia idealnej ojczyzny: *Nie mamy tutaj trwałego miasta, ale szukamy tego, które ma przyjść* (Hbr 13,14). Ojczyzna stanowi rzeczywistość dynamiczną. Podlega nieustannej metamorfozie. Zmierza ku jakiemuś

⁴⁷ Por. F. Woronowski, *Ojczyzna...*, s. 73; K. Chałas, S. Kowalczyk, *Wychowanie ku wartościom...*, s. 129; D. Dziadosz, *Wychowanie do patriotyzmu...*, s. 35; A. Garbarz, *Patriotyzm...*, s. 230 n.

⁴⁸ Por. A. Dunajski, „*Najstarszy po Kościele obywatel*”..., s. 163 n.

⁴⁹ Por. S. Grygiel, *Ojczyzna jest zawsze...*, s. 25.

⁵⁰ Jan Paweł II, *Pamięć...*, s. 69; por. K. Chałas, S. Kowalczyk, *Wychowanie ku wartościom...*, s. 150.

dopełnieniu w przyszłości. Jest ona w określonym miejscu i czasie. To określenie wiąże się z nieustanną nadzieją⁵¹.

Podstawę chrześcijańskiego patriotyzmu stanowi uniwersalizm zbawienia. Przyszła ojczyzna jest przeznaczona dla wszystkich, niezależnie od ich wcześniejszej religii czy pochodzenia. Święty Piotr mówi: *Przekonuję się, że Bóg naprawdę nie ma względu na osoby. Ale w każdym narodzie miły jest Mu ten, kto się Go boi i postępuje sprawiedliwie* (Dz 10,34-35; por. Ef 2,13-22). Prawdziwą ojczyzną dla chrześcijanina jest zatem niebo. Jest to miejsce jego ostatecznego przeznaczenia i wiecznego szczęścia z Bogiem i braćmi⁵². Przyszła ojczyzna będzie przepelniona jednością, pokojem i wzajemnym szacunkiem. Królestwo Boże jest rzeczywistością podobną do ziemskiej ojczyzny, ale jednocześnie przerasta ją swoją czystością i wielkością. Ojczyzna niebieska nie dopuszcza żadnej ideologii nacjonalistycznej. Propaguje powszechną sprawiedliwość, równość, miłość i braterstwo (por. Mt 13)⁵³.

Ojczyzna niebieska jest przygotowana od założenia świata (por. Mt 25,34). Bóg obiecał ją już patriarchom w Starym Testamencie (por. Rdz 12,1-3; 35,9-12). Wszyscy oni oczekiwali na realizację słowa Jahwe. Autor Listu do Hebrajczyków pisze:

W wierze pomarli oni wszyscy, nie osiągnąwszy tego, co im przyrzeczono, lecz patrzyli na to z daleka i pozdrawiali, uznawszy siebie za gości i pielgrzymów na tej ziemi. Ci bowiem, co tak mówią, okazują, że szukają ojczyzny. Gdyby zaś tę wspominali, z której wyszli, znaleźliby sposobność powrotu do niej. Teraz zaś do lepszej dążą, to jest do niebieskiej. Dlatego Bóg nie wstydzi się nosić imienia ich Boga, gdyż przysposobił im miasto (11,13-16).

Już od czasów patriarchów kolejne pokolenia nieustannie i z utęsknieniem oczekują na ostateczną realizację Bożych obietnic dotyczących nadejścia wolnej, sprawiedliwej i silnej ojczyzny⁵⁴. Niezależnie od tego, gdzie i w jakiej epoce człowiek żyje, winien pamiętać o tym, że prawdziwa ojczyzna ma dopiero nadejść. Tymczasem jednak należy z szacunkiem i miłością odnosić się do ziemi ojczystej i do ludzi, którzy ją zamieszkują, aby kiedyś stać się godnym otrzymania w dziedzictwie ojczyzny, która nie przeminie. Bóg przygotował bowiem ją dla wszystkich, którzy Go miłują. Święty Paweł przypomina:

Głosimy, jak zostało napisane, to, czego ani oko nie widziało, ani ucho nie słyszało, ani serce człowieka nie zdołało pojąć, jak wielkie rzeczy przygotował Bóg tym, którzy Go miłują (1 Kor 2,9)⁵⁵.

⁵¹ Por. A. Dunajski, „Najstarszy po Kościele obywatel”..., s. 153; D. Dziadosz, *Wychowanie do patriotyzmu*..., s. 44.

⁵² Por. K. Romaniuk, *Czy Pismo Święte*..., s. 92.

⁵³ Por. D. Dziadosz *Wychowanie do patriotyzmu*..., s. 39 n.

⁵⁴ Por. tamże, s. 44 n.

⁵⁵ Por. tamże, s. 45.

Miłość ojczyzny jest wartością w pełni chrześcijańską, a w konsekwencji chrześcijańskim wymogiem. Wiara w królestwo Boże nie stoi w sprzeczności z okazywaniem synowskiej czci ojczyźnie ziemskiej. Jan Paweł II pisze: „Odejście Chrystusa otwarło pojęcie ojczyzny w kierunku eschatologii i wieczności, ale bynajmniej nie odebrało niczego jego treści doczesnej”⁵⁶. Idea nieprzemijającej ojczyzny niebieskiej nie jest żadnym rodzajem alienacji czy próbą ucieczki od problemów społecznych. Jest to realna, oparta na wierze człowieka, konsekwencja życia każdego chrześcijanina, który ufa Bogu i obdarza szacunkiem oraz miłością swoich bliźnich.

Chrześcijanie [...] mieszkają we własnej ojczyźnie, ale jako pielgrzymi. Podejmują wszystkie obowiązki jako obywatele, ale i podchodzą do wszystkiego jak cudzoziemcy [...]. Słuchają ustalonych praw, a własnym życiem przekraczają prawa [...]. Bóg wyznaczył im tak zaszczytne miejsce, że nie wolno go opuścić (KKK 2240)⁵⁷.

Głównym zadaniem ludzkości jest realizacja powołania do świętości. Winno ono łączyć ludzi bardziej niż związki pokrewieństwa. W tej perspektywie obszar, terytorium, na którym się żyje, schodzi na drugi plan. Trzeba bowiem zdawać sobie sprawę z nowości łaski, jaką wysłuchał nam Jezus Chrystus przez swoje posłuszeństwo względem Boga. Łaska ta całkowicie zmienia jakość i wymiar życia ludzkiego. Święty Paweł pisze:

Tymczasem ja dla Prawa umarłem przez Prawo, aby żyć dla Boga: razem z Chrystusem zostałem przybity do krzyża. Teraz zaś już nie ja żyję, lecz żyje we mnie Chrystus. Choć nadal prowadzę życie w ciele, jednak obecne życie moje jest życiem wiary w Syna Bożego, który umiłował mnie i samego siebie wydał za mnie. Nie mogę odrzucić łaski danej przez Boga (Ga 2,19-21).

Nowy Testament zawiera zachętę, aby chrześcijanie przekraczali granice ziemskiego patriotyzmu. Owa zachęta dotyczy tęsknoty i miłości do królestwa Bożego w niebie⁵⁸.

PODSUMOWANIE

Miłość ojczyzny ma charakter dynamiczny. Wymaga nieustannej troski i rozwoju. Człowiek winien dołożyć wszelkich starań, aby rozwijać w sobie przez całe życie odpowiedzialność za ojczyznę. Służy temu proces wychowania. Do elementów tego procesu należą: pielęgnowanie w sobie kultury narodowej, wiedza o ojczyźnie, jej historii, o dziedzictwie kulturowym i duchowym, o pielęgnowa-

⁵⁶ Jan Paweł II, *Pamięć...*, s. 69; por. S. Olejnik, *Teologia moralna...*, s. 364; K. Chałas, S. Kowalczyk, *Wychowanie ku wartościom...*, s. 150.

⁵⁷ Por. D. Dziadosz, *Wychowanie do patriotyzmu...*, s. 49.

⁵⁸ Por. K. Romaniuk, *Czy Pismo Święte...*, s. 93 n.; D. Dziadosz, *Wychowanie do patriotyzmu...*, s. 46.

nych wartościach, które są przekazywane z pokolenia na pokolenie⁵⁹. Wychowanie do patriotyzmu stanowi jedną z istotnych płaszczyzn wychowania integralnego. Chodzi o przygotowanie człowieka do aktywnej obecności w życiu publicznym. Istotą tej obecności jest aktywne wprowadzanie w życie wartości ewangelicznych, które są wartościami uniwersalnymi. Wychowanie patriotyczne chroni zatem przed wszelką skrajnością, zarówno przed fanatycznym wywyższaniem swojego narodu, jak i przed lekceważeniem więzi z ojczyzną, jej tradycjami i wartościami⁶⁰.

W Piśmie Świętym, zwłaszcza w Starym Testamencie, można odnaleźć elementy wychowania do umiłowania ziemi ojczystej, narodu, tradycji⁶¹. Aktualną pedagogię patriotyzmu pozostawił nam Jezus Chrystus. Patriotyzm wynika z Chrystusowego wezwania do traktowania przykazania miłości jako reguły postępowania. W świetle nauki chrześcijańskiej miłość ojczyzny jest nakazem sumienia. Wiąże się z poczuciem powinności. Miłość do ojczyzny kształtuje się i umacnia przez narodowo-patriotyczne i religijne wychowanie społeczeństwa. Patriotyzm nie jest bowiem jedynie wartością ludzką. Jego podstawą jest miłość do Boga⁶².

Do patriotyzmu można i trzeba człowieka wychowywać. Pierwszymi nauczycielami miłości ojczyzny są rodzice. Nikt nie jest w stanie ich w tej roli zastąpić. W domu rodzinnym dziecko winno spotykać się z wartościami narodowo-patriotycznymi i religijnymi. Rodziców winni wspierać nauczyciele, katecheci oraz duszpasterze. Wychowanie patriotyczne dokonuje się również poprzez świadectwo przywódców narodowych i politycznych oraz autorytetów instytucji społecznych. Oczekiwane efekty może przynieść tylko wspólny wysiłek wychowawczy⁶³.

Kształtowanie postaw patriotycznych stanowi integralny element odpowiedzialnego wychowania. Problem wychowania do patriotyzmu jest obecnie ciągle aktualny w środowiskach wychowawczo-edukacyjnych. Istnieje potrzeba wychowania ku wartościom patriotycznym. Odgrywają one ważną rolę w intelektualnym rozwoju człowieka. Domaga się tego zachowanie pokoju na świecie. Urzeczywistnianie tych wartości jest czynnikiem rozwoju człowieka w sferze psychologicznej, społecznej, moralnej, duchowej i religijnej⁶⁴. Proces wychowania ku wartościom patriotycznym i religijnym musi być permanentnie podejmowany i doskonalony. W wieku dojrzałym zaś winien przekształcać się w samowychowanie i samodoskonalenie oraz animację innych do urzeczywistniania tych wartości w życiu⁶⁵.

Troska o ojczyznę nie wyczerpuje się w dobrej znajomości jej przeszłości i tradycji. Chodzi o jej dzisiejszą rzeczywistość. Pomyślność i siła kraju zależą od poszczególnych jego obywateli. Patriotyzm jest zatem również troską o własny

⁵⁹ Por. A. Zwoliński, *Wprowadzenie...*, s. 122.

⁶⁰ Por. M. Dziewiecki, *Wychowanie postaw...*, s. 411.

⁶¹ Por. S. Hareźga, *Zasady wychowania patriotycznego w świetle Starego Testamentu*, w: *Wychowanie do...*, s. 25–32.

⁶² Por. A. Zwoliński, *Wprowadzenie...*, s. 145 n.

⁶³ Por. tamże, s. 152 n.

⁶⁴ Por. K. Chałas, S. Kowalczyk, *Wychowanie ku wartościom...*, s. 129.

⁶⁵ Por. tamże, s. 281.

rozwój, zdrowie, dojrzałość psychiczną, moralną, duchową i religijną. Miłość do ojczyzny winna być mobilizacją do podejmowania osobistego trudu w kierunku rozwoju i samowychowania. Chodzi tu zwłaszcza o umiejętność dojrzałego, krytycznego myślenia, wyciągania logicznych wniosków z obserwacji życia, uczenia się na błędach popełnianych przez siebie lub innych w przeszłości⁶⁶.

Innym kryterium dojrzałości jest zdolność do odpowiedzialnej miłości. Chodzi o taki sposób postępowania, który służy dobru i rozwojowi kochanej osoby. Dorastanie do takiej miłości jest wyrazem troski o tych, wśród których żyjemy, a w konsekwencji chodzi o troskę o los narodu, który wspólne stanowimy. Istotnym kryterium osobistego rozwoju, który umożliwia służbę na rzecz ojczyzny, jest troska o zachowanie wewnętrznej wolności. Ochrona tej wolności jest przejawem troski nie tylko o własny los, ale także troski o ojczyznę⁶⁷.

Chrześcijanin oczekuje na pełnię realizacji królestwa Bożego. Żyje jednak w konkretnej rzeczywistości ziemskiej. Składają się na nią: określone terytorium, język, historia, kultura, tradycja, religia. Chrześcijanie winni wciąż na nowo odkrywać i uświadamiać sobie prawa i obowiązki wobec ojczyzny⁶⁸. Miłość ojczyzny winna przejawiać się przez codzienne uczciwe, pracowite, ofiarne i zgodne z powołaniem życie.

LOVE OF ONE'S HOMELAND IN PERSPECTIVE OF THE CHRISTIAN VOCATION TO HOLINESS

Summary

A Christian expects a full realization of God's Kingdom. Heaven is his true homeland. However, he lives an earthly life. The Christian vocation is to promote God's Kingdom on Earth. In considering the Christian vocation to holiness, Christian love for one's homeland becomes the dictate of one's conscience. It is connected with a feeling of duty and responsibility for the homeland. Patriotism isn't only a human value. Its origin is love of God. Love of one's homeland is even mentioned in Jesus' teaching. True patriotism derives from the keeping of the commandment of love. Such behavior guarantees social justice and lasting peace between all people. This rule considers especially those who form a nation. Belonging to a nation obliges people to undertake moral responsibility of acting for the benefit of their homeland. One's concern for the nation should not be limited to knowledge of the past and of traditions. It's about one's personal contribution to the act of creating the present reality in the spirit of the gospels.

Słowa kluczowe: naród, ojczyzna niebieska, patriotyzm

Keywords: heavenly homeland, nation, patriotism

⁶⁶ Por. M. Dziewiecki, *Wychowanie postaw...*, s. 412.

⁶⁷ Por. tamże, s. 412 n.

⁶⁸ Por. D. Dziadosz, *Wychowanie do patriotyzmu...*, s. 33.